

7 Μαρτίου 2017

Η θέση της Κοκκινοπλίτισσας γυναίκας στην τοπική κοινωνία και το δρώμενο της Πιρπιρίτσας

Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση

Βασίλειος Καϊμακάμης, Αναπλ. καθηγητής ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=153555>]

Να σημειωθεί ότι ο άνθρωπος από καταβολής κόσμου γνώριζε ότι η ζωή του, η ευημερία του και η συνέχειά του ήταν συνυφασμένα και αλληλένδετα με τα βουνά και γενικότερα με το φυσικό περιβάλλον. Ιδιαίτερη σημασία είχε βέβαια η βροχόπτωση, η ευγονία και η καλή σοδειά (Μπουσμπούκης, 1995). Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στη θρησκευτική συνείδηση όλων των αρχαίων λαών οι θεότητες που εκπροσωπούσαν και προστάτευαν τη φύση κατείχαν πρωτεύουσα θέση. Αυτή τη νομοτέλεια ακολούθησαν και οι Έλληνες σε όλη τους την ιστορική πορεία, αφού από τη Μινωική εποχή λάτρευαν την κυρίαρχη θεότητα «Μητέρα θεά» της φύσης (Μουρατίδης, 2008). Αργότερα στην κλασική εποχή η θεά Δήμητρα, η κόρη της Περσεφόνη, ο Διόνυσος και δεκάδες άλλες θεότητες και νεράιδες, έπαιξαν τον ίδιο ρόλο μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπου.

Κατερίνη 1995: Στιγμιότυπο από την αναβίωση του δρώμενου της «Βροχοφόρας Πιρπιρούνας», από τον Λαογραφικό και Πολιτιστικό Σύλλογο Κοκκινοπλιτών Κατερίνης.

Η Κοκκινοπλίτισσα έπαιξε κυρίαρχο ρόλο στην κοινωνική, πολιτιστική και επαγγελματική ζωή των Κοκκινοπλιτών

Παρά το γεγονός ότι επικρατεί η άποψη πως ο Κοκκινοπλίτικος «μικρόκοσμος» του παλιού καιρού ήταν ανδροκρατούμενος, εάν ερευνησει κανείς πιο προσεκτικά τη δομή της απομονωμένης αυτής κοινωνίας θα διαπιστώσει ότι σε πολλούς τομείς ήταν γυναικοκρατούμενος. Ας σημειωθεί π.χ. ότι εκτός από το κούρεμα των γιδιών

και των προβάτων, όλη σχεδόν η υπόλοιπη επεξεργασία του μαλλιού, μέχρι να κατασκευαστούν τα ρούχα, τα σκεπάσματα, τα καλλιτεχνικά υφαντά κτλ. ήταν σχεδόν αποκλειστική δουλειά των γυναικών. Τα περισσότερα από τα υφαντά αυτά είχαν και έχουν- όσα διασώθηκαν- ανεκτίμητη οικογενειακή, καλλιτεχνική, λαογραφική, θρησκευτική και εθνική αξία.

Μέσα στους ρυθμικούς χτύπους του πατροπαράδοτου αργαλειού και των άλλων χειροποίητων εργόχειρων παρεμβάλλονταν συχνά τα χαμηλόφωνα λιανοτράγουδα της περήφανης Κοκκινοπλίτισσας γυναίκας.

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι σε κάποιες Κοκκινοπλίτικες οικογένειες κυριαρχούσε και κυριαρχεί ως αρχηγός της οικογένειας η γυναίκα. Γι' αυτό άλλωστε οι συγχωριανοί τις οικογένειες αυτές, και ό,τι ανήκε σε αυτές (παιδιά, ζώα, χωράφια κ.τλ.) τις αποκαλούσαν με το όνομα της νοικοκυράς, όπως τα παιδιά της Γιάννους, το σπίτι της Σιάνους κτλ.

Η συμμετοχή της Κοκκινοπλίτισσας δεν διαπιστώνεται μόνο στα διάφορα επαγγέλματα και στην καθημερινότητα, αλλά όπως προαναφέρθηκε και σε αρκετά ήθη και έθιμα και κυρίως στο χορό και το τραγούδι (Αδάμου, 1992, Καϊμακάμης, εφημ. «Όλυμπος»).

Στα παρολύμπια χωριά και στην ευρύτερη περιοχή, ο χορός και το τραγούδι της περήφανης και λυγερής Κοκκινοπλίτισσας είναι γνωστός, όπως είναι άλλωστε γνωστός ο χορός και το τραγούδι γενικότερα της Ελληνίδας Βλάχας.

Η λαϊκή μούσα χιλιοτραγούδησε τις Βλαχοπούλες με τα πιο ωραία, τα πιο συγκινητικά και γνήσια ελληνικά τραγούδια, που αγγίζουν την ψυχή κάθε ανθρώπου. Η αγνή και συναισθηματική ψυχή της Βλάχας τραγουδά τις χαρές και τις επιτυχίες της ζωής, την ομορφιά της φύσης και τον έρωτα. Τραγουδά και μοιρολογεί τις λύπες και τις αποτυχίες, τη μαύρη σκλαβιά, την κλεφτουριά, την πολυπόθητη λευτεριά και τον πόνο της μάνας Παναγιάς.

Τα τραγούδια και τα ποιήματα που αναφέρονται στη ζωή, τα ήθη και έθιμα και τις αρετές της Βλάχας μάνας, γυναίκας και Ελληνίδας είναι πολυάριθμα. Άλλοτε την παρουσιάζουν ως μια πανέμορφη «Βλαχοπούλα» με περίσσια χάρη και πολλά φλουριά και στολίδια, και άλλοτε ως σκληρή μάνα «Κλεφτοπούλα» (μάνα των Λαζαίων). Ενδεικτικά παρατίθενται τα εξής τραγούδια που αφορούν τη Βλάχα γυναίκα (Καϊμακάμης, 1984):

-Κατάρρα νά 'χετε παιδιά μη λυώσουν τα κορμιά σας,
όσο να ζήτε στην Τουρκιά να μη την προσκυνάτε.

-Βλάχα πλένει στο ποτάμι
κι άλλη Βλάχα τη ρωτάει
Βλάχα μ' τ' είσαι σκουμπωμένη
και βαρειά βαλαντωμένη.....

-Εγώ είμαι η Βλάχα η όμορφη η Βλάχα η παινεμένη
πόχω τα χίλια πρόβατα τα δυο χιλιάδες γίδια.

Το δρώμενο της Βροχοφόρου Πιρπιρούνας

Σε περιόδους παρατεταμένης ξηρασίας, αλλά και όταν οι Κοκκινοπλίτες ένιωθαν την ανάγκη να ευχηθούν για την καλή σοδειά, την καρποφορία της γης και την κτηνοτροφική παραγωγή, κατέφευγαν, μεταξύ άλλων και στην «Πιρπιρούνα» (Πιρπιρίτσα). Πρόκειται για ένα λαογραφικό δρώμενο, γνωστό λίγο ή πολύ στο πανελλήνιο, με πολλές όμως παραλλαγές. Οι ρίζες του χάνονται στα βάθη των αιώνων, όπως τόσων άλλων (Καϊμακάμης, 2011).

Η περιγραφή και διεξαγωγή του παραπάνω δρώμενου, στο οποίο συμμετείχαν μόνο γυναίκες ήταν η εξής: πολλές γυναίκες του χωριού συναντιόντουσαν σε ένα φιλικό σπίτι και συζητούσαν όλες τις λεπτομέρειες, που αφορούσαν τη διοργάνωση της «Πιρπιρούνας». Αφού όριζαν τη μέρα, που θα λάμβανε χώρα το δρώμενο και την παντρεμένη γυναίκα (με παιδιά), που θα έντυναν ως «Πιρπιρούνα», συναντιόντουσαν το πρωί της συγκεκριμένης ημέρας σε ένα φιλικό σπίτι.

Εκεί κάποιες γυναίκες από την παρέα «έφτιαχναν την Πιρπιρούνα», με τα χλωρά κλαδιά κάποιου δένδρου (κυρίως ιτιάς), που είχε κόψει νωρίς το πρωί ένας άνδρας. Έντυναν δηλαδή τη γυναίκα, που είχαν ορίσει να γίνει «Πιρπιρούνα», δένοντας με ένα σχοινί γύρω από το σώμα της τα χλωρά κλαδιά.

(συνεχίζεται)

<http://bit.ly/2lQtsYa>